

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans ve Doktora Öğrencilerinin Bilimsel Araştırma Yetkinliklerinin Belirlenmesi

Determination of Scientific Research Competencies of Master's and Doctoral Students of the Tourism Management

Senem YAZICI YILMAZ^a ve Gamze UTAR^b

^a Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Muğla, Türkiye.

^b Doktorant, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, Muğla, Türkiye.

Özet

Lisansüstü eğitim, bireylerin seçtikleri alanlarda başarılı olabilmeleri için gerekli yetkinlik ve becerilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Lisansüstü öğrencilerden, alan bilgisi dışında araştırma becerileri, eleştirel düşünme, yazılı ve sözlü iletişim, problem çözme, zaman yönetimi, etik davranış ve liderlik gibi çeşitli yetkinlikler, öğrenim sürecinde kazanmaları beklenmektedir. Bu çalışma, turizm alanında lisansüstü eğitimlerini tamamlayan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerini belirlemeyi, yüksek lisans ve doktora programları arasındaki farkları ortaya koymayı ve demografik değişkenlere göre yetkinlik düzeyinde bir farklılık olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında kolayda örnekleme yöntemiyle çevrimiçi anket aracılığıyla 117 katılımcıdan veri toplanmıştır. Bilimsel Araştırma Yöntemleri Yetkinlik Ölçeği'nde 190 ve üzeri puan alan katılımcılar "yetkin" olarak değerlendirilmiştir. Öz değerlendirme sonuçlarına göre 95 kişi 190 puanın üzerinde, 22 kişi ise bu puanın altında sonuç elde etmiştir. Araştırma bulgularına göre, turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrenciler, bilimsel araştırma yapma konusunda kendilerini ortalamanın üzerinde yetkin olarak görmektedir. Özellikle araştırma sürecinde tutum ve davranış boyutunda kendilerini yetkin olarak değerlendirmişlerdir. Ancak, ölçüm araçlarının psikometrik özelliklerini yorumlama, ikinci bir yabancı dilde iletişim kurma ve araştırma için hibe başvurusu yazma gibi teknik beceri boyutlarında yetkinlik düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans ve doktora öğrencileri arasında anlamlı farklılıklar görülürken, demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Turizm, Yetkinlik, Yüksek Lisans, Doktora.

Abstract

Postgraduate education plays a crucial role in developing the competencies and skills necessary for individuals to succeed in their chosen fields. Beyond subject-specific knowledge, postgraduate students are expected to acquire various competencies, including research skills, critical thinking, written and oral communication, problem-solving, time management, ethical behavior, and leadership. This study aimed to assess the scientific research competency levels of tourism graduate students who had completed their educational programs, to identify differences between master's and doctoral students, and to examine whether these competency levels varied based on demographic factors. 117 questionnaires were collected through an online survey using convenience sampling. Participants scoring 190 or higher on the Scientific Research Methods Competency Scale were categorized as "competent". Based on self-assessments, 95 participants scored above 190, while 22 scored below. The findings revealed that master's and doctoral students in tourism perceived themselves as more than moderately competent in conducting scientific research. Specifically, they rated themselves as competent in maintaining attitudes and behaviors during research. However, the study also identified lower competency levels in interpreting the psychometric properties of measurement tools, communicating in a second foreign language, and writing grant proposals for research within the technical skills dimension. Overall, the results indicate that the scientific research competency levels of tourism postgraduate students are above average. Significant differences were observed between master's and doctoral students; no notable differences were found based on demographic variables.

Keywords: Scientific Research Methods, Tourism, Competency, Master's, PhD.

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 19.11.2024
Kabul Tarihi 24.12.2024

Sayı Editörü

Sedat ŞAHİN

Sorumlu Yazar

Senem YAZICI YILMAZ
senemyazici@mu.edu.tr

Önerilen Atıf:

Yılmaz, S. Y. ve Utar, G. (2024). Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans ve Doktora Öğrencilerinin Bilimsel Araştırma Yetkinliklerinin Belirlenmesi. *Journal of Academic Tourism Studies*, 5(2): 223-241.

1. GİRİŞ

Gelişmiş yetkinlik ve beceriler, mezunlar arasında istihdam edilebilirliği artırmanın yanı sıra, daha yüksek ücret ve daha fazla iş tatmini sağlamaktadır. Bundan dolayı, günümüzün iş piyasasında yüksek vasıflı profesyonellere yönelik artan taleple birlikte, gelişmiş niteliklere sahip olmak mezunlara rekabet avantajı sağlamaktadır (Abelha vd., 2020). Bu nitelikler, uzmanlaşmış teknik becerilerden liderlik, iletişim ve eleştirel düşünme gibi daha geniş yetkinliklere kadar değişebilmekte ve bu niteliklere sahip mezunlar genellikle en iyi işletmeler tarafından aranmaktadır (Cebrián vd., 2020; Abelha vd., 2020; Belchior-Rocha vd., 2022). Lisans mezuniyeti sonrası edinilecek gelişmiş nitelikler, çalışanlarda yenilik, üretkenlik ve rekabet edebilirliği artırdığından genel ekonomi üzerinde de olumlu bir etki oluşturmaktadır (Asbari vd., 2020; Martzoukou vd., 2020). Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) 2017 yılında yayınladığı raporunda, yüksek vasıflı işçi oranının fazla olduğu ülkeler daha yüksek ekonomik büyüme ve daha düşük işsizlik oranlarına sahip olma eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, ileri düzey niteliklerin kazanılmasına öncelik verilmesi hem bireylerin hem de bir bütün olarak toplumun yararına olmaktadır (OECD, 2017). Ancak, bu nitelikleri elde etmenin özveri, sıkı çalışma ve finansal kaynaklar gerektirdiği yapılan birçok araştırmada belirtilmektedir (Abelha vd., 2020; Aziz, 2020; Damar vd., 2020; Brundiers vd., 2021). Yüksek lisans öğrencilerinin yetkinlik ve becerilerinin gelişmesinde çaba sarf etmeleri ve kendilerine yatırım yapmaya istekli olmaları bu zorlu süreci başarıyla tamamlamalarında önemli bir rol oynamaktadır. İşletmelerin insan kaynakları departmanları, iş hayatına adım atacak kişilerin sahip olması gereken yetkinlik ve becerilerin lisans ve lisansüstü eğitim sürecinde edinilmesi gerektiğini düşünerek, mezun kişilerden bu yetenek ve becerileri işe girmede ön koşul olarak aramaktadır (Bergquist vd., 2023). Akademik yetkinlik sadece akademik çalışmaların kalitesinin artması için değil, iş hayatında başarının artması için de önemlidir.

Yetkinlik gerek tanımı gerekse de ortaya çıkış teorileri açısından üzerinde tam fikir birliği sağlanmış bir kavram değildir (Gess vd., 2018; Guo vd., 2021; Bergquist vd., 2023). Tafti ve diğerleri (2017: 19) yetkinlik kavramının tanımını “kişilerin genel ortalamanın üzerinde bir rol oynamasını sağlayan işle ilgili bilgi, kişisel özellikler, ilgiler, deneyimler ve yeteneklerin bir kombinasyonu” olarak yapmışlardır. Yetkinlikler, elde edilen çıktılardan daha ziyade bireyin verimli bir performans elde etmesi için göstermesi gereken davranışları ve kullanım şekli ile ilgilidir (Baird ve Parayitam, 2019; Asbari vd. 2020). Yetkinlik bir diğer şekilde; bilgi, beceri, güdüler ve tutumlardan oluşan, örneğin bilişsel, duyuşsal, istemli ve güdüsel unsurları birleştiren belirli ve birbiriyle ilişkili bireysel yetkinlikler kümesi olarak tanımlanmaktadır (Asbari vd., 2020). Belirli durum ve bağlama yanıt vererek çeşitli karmaşık durumlarda başarılı performans ve olumlu bir sonuç elde etmeyi kolaylaştırması yetkinliğin diğer bir kazanımıdır. Yetkinlikler bağlama bağlı olabilirken; temel yetkinlikler farklı bağlamlarda uygulanabilir olmalıdır (Presti vd., 2022). Yetkinlik kavramını; kişilik, yetenekler, ilgiler, motivasyon ve geçmiş deneyimler etrafında şekillenen gözlemlenebilir davranışlar ve eylemler bütünü olarak tanımlamak daha doğrudur (Akhmetshin vd., 2019; Eizaguirre vd., 2019; Baird ve Parayitam, 2019; Brundiers vd., 2021).

Yetkinlik çalışmalarının başlangıcı, motivasyon ve başarı üzerine kapsamlı araştırmalar yürüten Amerikalı psikolog David McClelland'ın çalışmalarına dayanmaktadır (Mahajan ve Chowdhary, 2019). McClelland'ın çalışmaları, özellikle başarı motivasyonu teorisi, yetkinlik ve performanstaki rolleri üzerine yapılan çalışmaların temelini oluşturmaktadır (Hajjali vd., 2022). McClelland'a (1961) göre başarı motivasyonu, bireyin başarıya yönelik psikolojik ihtiyacı, görevleri başarıyla tamamlama ve mükemmellik standartlarını aşma arzusu bileşenlerinin bir araya gelmesi anlamına gelmektedir. McClelland (1973) iş başarısını tahmin etmek ve performansı artırmak için geleneksel zekâ testleri yerine yetkinlik testlerinin kullanılmasını önermesinden sonra, iş dünyasında yoğun olarak yetkinlik testleri kullanılmaya başlanmıştır (Ackerman, 2023). Yüksek başarı ihtiyacına (nAch olarak adlandırılır) sahip bireylerin, kişisel başarı için güçlü bir arzu ve zorlu görevlerin üstesinden gelmekten elde edilen iş tatmini gibi içsel faktörler tarafından yönlendirildiği

öne sürülmektedir (Presti vd., 2022). Yetkinlik ve başarı motivasyonu, güçlü bir başarı ihtiyacına sahip bireylerin başarı için gerekli yeterlilikleri geliştirme ve gösterme olasılıklarının daha yüksek olması nedeniyle iç içe geçmiştir. Başarma motivasyonları, lisansüstü öğrencilerini seçtikleri alanda uzmanlaşmak için gereken bilgi ve becerileri kazanmaya iterken performanslarını geliştirmek için aktif olarak fırsatlar sunmaktadır. Yetkinlik ve başarı motivasyonunun bu entegrasyonu bireysel performansı, iş tatminini ve genel organizasyon etkinliğini artırabilmektedir (Chirayath ve Bhandari, 2022).

İş performansı için yaygın olarak kullanılan yetkinlik çerçevesi Spencer ve Spencer (2008) tarafından geliştirilmiştir. İlerleyen yıllarda araştırmacılar yetkinlik testlerinin yanı sıra modelin gelişmesinde önemli katkılarda bulunmuşlardır (Salman vd., 2020). Spencer ve Spencer (2008)'e göre yetkinliğin kavramsal çerçevesi, belirli bir bağlamda yetkinlikleri anlamak ve organize etmek için teorik bir temel ve yapı sağlamaktadır. Yetkinliklerin tanımlanabileceği ve kategorize edilebileceği kavramsal bir mercek sunarak, yeterliliklerin doğasını ve aralarındaki ilişkileri sistematik olarak analiz etmek ve yorumlamak için bir rehber görevi görmektedir. Yetkinlik kavramı, zaman içinde büyük ölçüde gelişmiş ve bu kuramın, yetenek yönetimi için değerli bir araç olarak çeşitli sektörlerde yaygın olarak benimsenmesine yol açmıştır (Tafti vd., 2017). Yetkinlik kavramının nerede öğrenileceği ise yıllardır araştırılmaktadır. Yapılan birçok araştırmada üniversitelerin ve özellikle lisansüstü eğitiminin kişinin yetkinliklerinin geliştirilmesinde büyük role sahip olduğunu savunmaktadır (Akhmetshin vd., 2019; Abelha vd., 2020; Martzoukou vd., 2020; Brundiers vd., 2021; Damoah vd., 2021). Mezunların bilimsel araştırma yapabilme yetenekleri ve yetkinlikleri ise işe alım süreçlerinde en çok aranan özelliklerden olmasından dolayı lisansüstü eğitiminde bu yetkinliklerin kazanılması ayrıca önem kazanmaktadır (Kenayathulla vd., 2019; Presti vd., 2022; Orhan ve Senemoğlu, 2022).

Turizm alanında lisans eğitimini tamamlayan mezun öğrenciler, sektörde ya da lisansüstü eğitimlerine devam edebilirler. Öğrenciler lisansüstü eğitimlerine devam ederken Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Etik dersi zorunlu ders olmalı ve hem yüksek lisans hem de doktora eğitimlerinde almalıdırlar (Daştan vd., 2019). Öğrenciler lisansüstü eğitimlerini tamamlarken bilimsel araştırma yöntemi konusunda edindikleri bilgi ile yapacakları araştırma sonucunda tezlerini yazarak araştırmacı olmanın ilk deneyimini yaşamaktadırlar (Orhan, 2022). Turizm ve diğer ilgili alanlarda yazılan tezler son on yıl içinde sayı olarak artmıştır; artan tez sayısı aynı zamanda açılan lisansüstü programlar ile de ilişkilidir. (Şahin vd., 2018; Oğuzbalaban, 2019; Boyraz vd., 2020; Tayfun vd., 2020). Turizm tez çalışmaları ve turizm eğitimi sunan yüksek lisans programları sayı olarak artarken yapılan çalışmaların nitelik düzeyi ise tartışılmaktadır (Akyol, 2018; Örnek ve Karamustafa, 2020). Bu tartışmaların odak noktasında bulunan turizm yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin ders dönemini tamamladıktan sonra kazanmış oldukları yetkinlikler ile tezlerini alana ve sektöre katkı sağlayacak şekilde yazmaları beklenmektedir. Bu araştırmada, tez yazımına başlamadan önce eğitim süreçlerini tamamlayan turizm yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin bilimsel araştırma yetkinliklerinin düzeyinin belirlenmesini, yüksek lisans ve doktora programları arasındaki düzey farklılıklarının bulunmasını ve yetkinlik düzeyinin demografik değişkenliklerde farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amaçlanmıştır. Turizm öğrencilerinin tez yazımına başlamadan önce kendilerini bilimsel araştırma yetkinlik düzeyinde nerede gördüklerini tespit etmek ise gelecekte hazırlanacak müfredatlar ve tez yazım öncesi uzmanlık alan derslerinde ders içeriklerinin hazırlanmasında yol gösterici olacaktır.

2. LİSANSÜSTÜ DÜZEYİNDE AKADEMİK ARAŞTIRMA YETKİNLİĞİ

Akademik yetkinlik, akademik ortamda başarı için gerekli olan bilgi, beceri, yetenek ve nitelikleri ifade etmektedir (Damoah vd., 2021). Öğrencilerin bilimsel faaliyetlere etkili bir şekilde katılmalarını ve istenen öğrenme çıktılarını elde etmelerini sağlayan geniş bir yetenek yelpazesini kapsamaktadır (Aydemir, 2019). Akademik yeterlilikler arasında eleştirel düşünme, problem çözme, bilgi okuryazarlığı, iletişim becerileri, araştırma becerileri, zaman yönetimi, iş birliği ve uyum yeteneği yer almaktadır (Arslan, 2020; Brundiers vd., 2021). Alanyazında akademik yeterlilik yerine

bilgi okuryazarlığı becerileri ifadesi de kullanılmaktadır (Çağınlar ve Can, 2022). Bu yeterlilikler, öğrencilerin derslerinde başarılı olmaları, bağımsız sorgulama yapmaları, bilgileri analiz edip sentezlemeleri, etkili iletişim kurmaları ve akademik tartışmalara katkıda bulunmaları için gerekmektedir (Presti vd., 2022). Akademik yeterlilik, konuya özgü bilgi ile sınırlı olmayıp eleştirel düşünme, kanıtları değerlendirme, teorik çerçeveleri uygulama ve entelektüel merak gösterme becerisini de içermektedir (Abelha vd., 2020). Tablo 1’de lisansüstü düzeyde gerekli olan yetkinliklerin listesi yer almaktadır.

Tablo 1. Lisansüstü Düzeyde Öğrencilerin Yetkinlikleri

Yetkinlik	Açıklama	Referanslar
Araştırma Becerileri	Araştırmayı planlama, yürütme, verileri analiz etme ve bulguları yorumlama yeteneği	Garay-Argandona vd. (2021); Ciraso-Calí vd. (2022); Louiesito ve Malabarbas (2022)
Eleştirel Düşünme	Bilgiyi değerlendirme, karmaşık problemleri analiz etme ve bilinçli kararlar alma kapasitesi	Emike ve Chidi (2019); Di Battista vd. (2022)
Yazılı ve Sözlü İletişim	Fikirleri, araştırma bulgularını ve argümanları yazılı raporlar ve sunumlar yoluyla etkili bir şekilde iletebilme becerisi	Wakerkwa vd. (2019); Jiang ve Zhang (2021); Niarti vd. (2022)
Problem Çözme	Çalışma alanı içinde karmaşık problemleri tanımlama, analiz etme ve çözüm önerileri sunma yeteneği	Bell vd. (2020); Turk (2021)
Zaman Yönetimi	Zamanı etkili bir şekilde yönetme, öncelikleri belirleme ve takvim ile çalışma becerisi	Nazarova (2019); Tuononen, Parpala ve Lindblom-Ylänne (2020)
İş birliği ve Takım Çalışması	Çok disiplinli ekiplerde iş birliği yapabilme, kişilerarası becerileri gösterme ve grup dinamiklerine olumlu katkı sağlama yeteneği	Abelha vd. (2020); Tinoco-Giraldo ve García-Peñalvo (2021)
Uyum Sağlama ve Esneklik	Değişen koşullara uyum sağlama, yeni fikirlere açık olma ve yeniliği benimseme kapasitesi	Gess vd. (2018). Bell vd. (2020); Guo vd. (2021)
Etik Davranış	Araştırma, bilimsel çalışmalar ve akademik uygulamalarda etik ilkelere ve mesleki standartlara uyma	Garay-Argandona vd. (2021); Turk (2021)
Liderlik	Diğerleri üzerinde liderlik etme ve etkileme, inisiyatif alma ve örgütsel ve yönetsel becerileri gösterme yeteneği	Bell vd. (2020); Guo vd. (2021)
Profesyonellik	Akademik ve profesyonel ortamlarda profesyonel davranış, bütünlük ve sorumluluk gösterme	Gess vd. (2018); Guo vd. (2021); Tinoco-Giraldo ve García-Peñalvo (2021)

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bu yetkinlikler arasında araştırma becerileri, eleştirel düşünme, yazılı ve sözlü iletişim, problem çözme, zaman yönetimi, iş birliği ve takım çalışması, uyum sağlama ve esneklik, etik davranış, liderlik ve profesyonellik yer almaktadır. Yetkinlik listesi, yapılan araştırmalarda lisansüstü öğrencilerin akademik başarılarını ve kariyer gelişimlerini hangi yetkinliklerin desteklediklerine yönelik yapılan çalışmalarla elde edilmiştir (Nazarova, 2019; Tuononen vd., 2020; Di Battista vd., 2022). Lisansüstü öğrencilerin gelişimi için önemli olan yetkinlik, analitik düşünme ve problem çözme becerisidir. Bu yetenek, karmaşık sorunları analiz etme, veri toplama ve değerlendirme, mantıksal düşünme ve alternatif çözüm yolları geliştirme becerisini içermektedir. Ayrıca, eleştirel düşünme becerisi de lisansüstü öğrencilerin öğrenme ve araştırma süreçlerinde

önemli bir role sahiptir. Eleştirel düşünme; bilgiyi sorgulama, argümanları değerlendirme, bağımsız düşünme ve objektif bir perspektif geliştirme becerisini kapsamaktadır. Bu yetkinliklerin geliştirilmesi, lisansüstü öğrencilerin bilimsel araştırmalarda ve akademik çalışmalarda başarılı olmalarına yardımcı olduğu yapılan araştırmalar ile desteklenmektedir (Tuononen vd., 2020; Tinoco-Giraldo ve García-Peñalvo, 2021).

Akademik yeterliliklerin eğitim süresinde ve sonrasında geliştirilmesi, öğrencilerin yaşam boyu öğrenmeleri ve seçtikleri alanda başarılı olmaları açısından oldukça önemli olmaktadır (Bajis vd., 2020). Lambrechts ve Van Petegem (2016), sürdürülebilir kalkınma için yeterlilikler ile araştırma yeterlilikleri arasındaki karşılıklı ilişkileri araştırmış ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmış ve güçlü araştırma yeterliklerine sahip bireylerin sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmede başarılı olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Gess ve diğerleri (2018) ise yüksek öğretim ortamlarında sosyal-bilimsel araştırma yeterliliğini doğru bir şekilde ölçmek için geçerli ve güvenilir değerlendirme yöntemlerine olan ihtiyacı vurgulamaktadır. Jung (2018) Hong Kong'daki doktora öğrencilerinin olumlu öğrenme deneyiminin, öğrencilerin algılanan yeterliliklerini olumlu yönde etkilediğini ve destekleyici bir eğitim ortamının yeterlilik gelişimini teşvik ettiğini vurgulamıştır. Yapılan çalışmalar, yüksek öğretimde kişisel başarının etkilerinin disipline özgü olabileceğini belirtmektedir.

Yüksek öğretimde yeterlilik kavramı araştırmaları geniş bir yelpazede incelenmektedir. Araştırmalar farklı disiplinlerde gerçekleştirilmekte olup bu araştırmaların odak noktası öğretim üyesi ya da görevlisinin yeterliliği, bilgiyle ilgili öğrenme çıktıları, mesleki yeterlilik ve araştırma yeterliliği dahil olmak üzere yeterliliğin çeşitli yönlerinde kümelenmektedir. Di Battista ve diğerleri (2022), psikoloji alanında eğitim almakta olan öğrencilerin bakış açısından öğretim görevlisi yeterliliğine ilişkin çalışmada, etkili öğretimin açık iletişim, heveslendirme, öğrencileri meşgul etme ve motive etme becerisine odaklandığını ortaya koymaktadır. Ahmed ve diğerleri (2021) doktora mezunları ile gerçekleştirmiş oldukları araştırmada bilgi ile ilgili öğrenme çıktılarının istenen ve edinilen seviyeleri arasında gözle görülür bir eksiklik olduğunu ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar özellikle müfredat tasarımı, öğretim metodolojileri ve doktora programlarında kullanılan değerlendirme uygulamalarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesinin mezunlardan akademik ve iş hayatının beklentilerine ve yetkinliklerine pozitif etkisi olabileceğini vurgulamaktadırlar (Ahmed vd., 2021). Bergquist ve diğerleri (2023) doktora öğrencilerinin değerlendirme becerilerinde kendi algıladıkları yeterliliğin, gelecekteki kariyerlerinde kullanma niyetlerini olumlu yönde etkilediğini belirlemişlerdir. Ciraso-Cali ve diğerleri (2022) öğrencilerin araştırmacı ve eğitimci olarak gelecekteki rollerine hazırlanmada araştırma yetkinliğinin önemli olduğunu bulmuşlardır. Öğrencilerin araştırma metodolojileri, veri analizi ve eleştirel düşünme eğitimi de dahil olmak üzere araştırma becerileri edinmeleri ve geliştirmeleri için uygulama imkanlarının daha fazla olması gerektiğini vurgulamaktadırlar (Ciraso-Cali vd., 2022). Bu çerçevede bilimsel araştırma yetkinliği diğer yetkinliklerin arasında mezun olmadan önce kazanılması gereken en önemli yetkinlik olduğu anlaşılmaktadır.

3. BİLİMSEL ARAŞTIRMA YETKİNLİĞİ

Bilimsel araştırma yetkinliği, akademik araştırmalar için çok önemli bir yetkinliktir (Abelha vd., 2020; Belchior-Rocha vd., 2022). Bu yetkinlik, araştırmacıların bilimsel yöntemleri anlamalarını, etkin bir şekilde araştırma yapmalarını, veri toplama ve analiz etme becerilerini kullanmalarını, sonuçları yorumlamalarını ve bulguları etkili bir şekilde sunmalarını içermektedir. Bilimsel araştırma yetkinliği, öğrencilerin lisansüstü programlarda, doktora çalışmalarında ve akademik kariyerlerinde başarılı olmaları için temel bir gereklilik olarak kabul edilmektedir (Singh ve Jaykumar, 2019; Damoah vd., 2021; Presti vd., 2022;). Araştırma yetkinliği, öğrencilerin bilimsel düşünme, eleştirel analiz, problem çözme ve yaratıcılık gibi bilişsel becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Orhan ve Senemoğlu, 2022). Bu nedenle, bilimsel araştırma yetkinliğinin belirlenmesi nitelikli araştırmaların yapılabilmesi için önemlidir.

Bilimsel araştırma yetkinliği hakkında yapılan çalışmalar, farklı disiplinlerde okuyan yüksek lisans öğrencilerinin bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin tespitine odaklanmıştır. Wakerkwa vd. (2019) farklı disiplinlerden gelen ve bir dergiden olumsuz yanıt alan öğrencilerin bilimsel araştırma makalesi yazma becerilerini orta düzeyde olduğunu belirlemiştir. Bu çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin uygun bir araştırma tasarımı oluşturamama, kaynakları etkin bir şekilde kullanamama, doğru bir akademik üslupla yazamama ve sonuçları uygun şekilde yorumlayamama gibi sıkıntılar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin araştırma sürecinde bilgi toplama, veri analizi ve sonuçların sunumu gibi aşamalarda da zorluklar yaşadıkları belirlenmiştir. Bu bulgular çerçevesinde öğrencilerin akademik yazma becerilerini geliştirmek için daha fazla destek ve rehberlik sağlanması gerekmektedir (Wakerkwa vd., 2019). Eğitim programlarının, derslerin ve atölye çalışmalarının, öğrencilerin yazılı akademik yetkinliklerini güçlendirmeye yönelik stratejileri içermesi bilimsel araştırma yetkinliği kazanımları için oldukça önemlidir. Diğer taraftan, Bell vd. (2020) öğrenci-akademisyen iş birliğinin yüksek lisans öğrencilerinin başarısında etkili olduğunu vurgulamaktadır. Guo ve diğerleri (2021) tarafından yürütülen çalışmada lisansüstü öğrencilerin yetkinlik düzeylerinin akademik araştırma performansı ile pozitif bir ilişki gösterdiği, daha yüksek bir yetkinlik düzeyine sahip olan öğrencilerin daha yüksek akademik araştırma performansı sergileme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Louiesito ve Malabarbas (2022) tarafından yapılan çalışmada ise lisansüstü öğrencilerin araştırma yetkinliklerini orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin araştırma tasarımı, veri toplama ve analiz becerileri konusunda yeterli düzeyde yetkinlik sergilemelerine rağmen yazma ve yayınlama sürecinde zorluklar yaşadığı ve araştırma sonuçlarının etkin bir şekilde raporlanması konusunda geliştirilmesi gereken alanlar olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye genelinde farklı disiplinlerde yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin akademik yetkinlikleri hakkında bazı çalışmalar yapılmıştır (Aşıroğlu, 2016; Aktaş, 2017; Özgül ve Diker, 2017; Sezgin vd., 2011; Demir ve Çelikkaleli, 2021). Sezgin ve diğerleri (2011) eğitim lisansüstü öğrencilerin özyeterlilikleri incelenmiş ve "kuram ve uygulama arasında ilişki kurmada, araştırma yöntem ve tekniklerini kullanmada, disiplinler arası ve ülke sorunlarına çözüm getirecek çalışmalar yapmada, ürettikleri bilgiyi ulusal ve uluslararası düzeyde paylaşmada ve yabancı dil konusunda sorunlar yaşadıkları" tespit edilmiştir. Bir diğer çalışmada, Demir ve Çelikkaleli'nin (2021) akademik yetkinliğin akademik motivasyonu olumlu yönde yordadığını ve akademik sorumluluğun da bu ilişkide aracı bir rol oynadığını belirlenmiştir. Bu çalışmada akademik yetkinlik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha yüksek akademik motivasyona sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, akademik sorumluluk, akademik yetkinlik ve akademik motivasyon arasında bir bağlantı olduğunu belirtmişlerdir (Demir ve Çelikkaleli, 2021). Aslan (2010) çalışmasında, Türkçe eğitimi programlarında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin akademik özyeterliliklerine güvendiklerini bulmuştur. Öğrenciler, kendilerini yeterli hissettiklerini ve akademik başarı elde etmek için gerekli becerilere sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, bu çalışmada öğrencilerin akademik özyeterlilik algılarının, motivasyonlarını ve öğrenme performanslarını olumlu yönde etkilediği de ortaya çıkmıştır. Aktaş (2017), akademik güdülenme ile akademik özyeterlilik arasında pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Öğrencilerin akademik güdüleniminin artması, akademik özyeterlilik algılarının da artmasına neden olmaktadır. Ayrıca, araştırma sonuçları, akademik güdülenme ve akademik özyeterlilik arasındaki ilişkinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve ders başarısı gibi değişkenlere göre farklılık göstermediğine de işaret etmektedir. Saracaloğlu (2008) tarafından yapılan çalışmada ise lisansüstü öğrencilerin akademik motivasyon düzeyleri ile araştırma kaygısı, tutumları ve araştırma yetkinlikleri arasında ilişki olduğunu bulmuştur. Kart ve Gelbal (2014) ise lisansüstü eğitim alan öğrencilerin bilimsel araştırma öz yeterlik algılarının, yeteneklerini başkalarıyla karşılaştırarak değerlendirdiklerinde daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik tutumları ve araştırma yetkinlikleri, araştırma derslerindeki başarılarıyla doğru orantılı olmaktadır (Aşıroğlu, 2016). Özgül ve Diker (2017) tarafından yapılan bir çalışma, lisansüstü eğitim adaylarının akademik öz-yeterlilik ve motivasyonlarının önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Lisansüstü öğrencilerin akademik güdülenme düzeyleri, başarıya ulaşma isteği, kendini aşma

ihtiyacı, öğrenme merakı ve hedeflere yönelik motivasyon gibi faktörler de önemli rol oynamaktadır (İpek vd., 2010; Gess vd., 2018;).

Akademik yetkinlik; öz yeterlilik, güdüleme, motivasyon gibi birçok anahtar kelime ile farklı disiplinlerde incelenmiş ve öğrencinin kendi özelliklerinin yanı sıra dış faktörlerinde akademik yetkinlik gelişiminde ve öğrenim çıktılarının somut olarak ortaya çıkmasında önemli rol oynadığı belirlenmiştir. Turizm alanında yüksek lisans yapan öğrenciler ile ilgili alan yazınında çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Yüksek lisans öğrencilerinin öğrenim çıktısı olarak kabul edilebilecek ve akademik yetkinliklerini kullanarak oluşturdukları tezlerinin incelenmesi üzerine çok fazla çalışma saptanmıştır (Şahin vd., 2018; Akyol, 2018; Tayfun vd., 2018; Oğuzbalaban, 2019; Albayrak vd., 2020; Boyraz vd., 2020; Örnek ve Karamustafa, 2020). Yüksek lisans öğrencilerinin akademik yetkinlikleri üzerine ise sadece iki çalışma tespit edilmiştir. Bu iki çalışmadan biri olan Şanlı ve diğerlerinin (2020) yaptığı çalışmada, lisansüstü turizm öğrencilerinin akademik güdülenme, bilimsel araştırma özyeterlilik ve araştırma yapmaya yönelik kaygıları değerlendirilmiş ve genel olarak yüksek düzeyde akademik güdülenmeye sahip olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, öğrencilerin bilimsel araştırma özyeterliliklerinin de yüksek olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, çalışmada araştırma yapmaya yönelik kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmada ayrıca, akademik güdülenme ile bilimsel araştırma özyeterlilikleri arasında pozitif bir ilişki olduğu ve araştırma yapmaya yönelik kaygının bu ilişkiyi zayıflatabileceği vurgulanmıştır. Bu bulgular, lisansüstü turizm öğrencilerinin araştırma sürecine yönelik motivasyonlarının ve özyeterliliklerinin önemli olduğunu vurgulamakta ve bu alanda destekleyici programların geliştirilmesinin faydalı olabileceğini göstermektedir. Sop ve Kozak'ın (2021) çalışmasında ise araştırma yöntemleri bilgisinin turizm alanında önemi ele alınmıştır. Araştırmanın bulguları, araştırma yöntemleri bilgisinin turizm alanında etkili bir şekilde kullanılmasının önemli olduğunu göstermektedir. Turizm araştırmalarında doğru ve güvenilir veri toplama tekniklerinin kullanılması, analiz yöntemlerinin uygulanması ve sonuçların yorumlanması için araştırmacıların araştırma yöntemleri konusunda bilgi sahibi olmalarının gerekliliği vurgulanmıştır. Araştırmanın sonuçları aynı zamanda, araştırma yöntemleri bilgisine sahip olan araştırmacıların daha iyi araştırma tasarımı ve veri analizi yapabildiğini, daha nitelikli araştırma sonuçları elde edebildiğini göstermiştir. Bu nedenle, turizm alanında çalışan araştırmacıların araştırma yöntemleri konusunda bilgi ve becerilerini sürekli olarak geliştirmeleri önerilmektedir (Şanlı vd., 2020; Sop ve Kozak, 2021). Ancak, tüm eğitim programlarının hem disipline özgü yeterlilikleri hem de aktarılabılır becerileri etkili bir şekilde geliştirmediği konusu irdelenmesi gereken bir husustur. Ezberlemeye ve ezberci öğrenmeye yoğun bir şekilde yer veren bir program, öğrencilere eleştirel düşünme veya problem çözme becerileri, bilimsel araştırma yetkinliği geliştirme fırsatı vermemektedir (Sekin, 2008). Benzer şekilde, grup ödevlerinden veya iletişim odaklı etkinliklerden yoksun bir program, öğrencileri yüksek lisans ya da doktora mezuniyet sonrası akademik kariyerin işbirlikçi doğasına yeterince hazırlayamayabilir (Güneş, 2014).

Yapılan araştırmaların sonuçları akademik yetkinlik, öz yeterlilik, güdüleme ve motivasyon gibi faktörlerin öğrencilerin akademik başarılarında önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Akyol, 2018; Singh ve Jaykumar, 2019; Albayrak vd., 2020; Boyraz vd., 2020; Sop ve Kozak, 2021; Damoah vd., 2021; Presti vd., 2022;). Turizm alanında yüksek lisans yapan öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalarda ise akademik yetkinliklerin tez çalışmaları üzerindeki etkilerine odaklanılmıştır (Saracaloğlu, 2008; Şahin vd., 2018; Oğuzbalaban, 2019; Boyraz vd., 2020; Bolel, 2021). Bu alanda yapılan çalışmalar sınırlı olmakla birlikte, yapılan çalışmalarda lisansüstü turizm öğrencilerinin genel olarak yüksek düzeyde akademik güdülenmeye ve bilimsel araştırma özyeterliliğine sahip olduğu vurgulanmaktadır. Ancak, araştırma yapmaya yönelik başarı düzeylerinin orta düzeyde olduğu diğer bir önemli unsurdur (Şanlı vd., 2020). Bu bağlamda, turizm yüksek lisans öğrencilerinin araştırma sürecine yönelik motivasyonlarının ve özyeterliliklerinin desteklenmesi ve araştırma yöntemleri bilgisinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca her yıl farklı yaş grubunun yüksek lisans düzeyinde eğitim almaya başlaması da her yıl sonunda öğrenim çıktısının farklılaşmasına da neden olabilmektedir (Twenge ve Campbell, 2008). Mıhladız ve Duran (2010) öğrencilerin bilimsel tutumlarını incelemiş; yaş değişkenine bağlı olarak bilimsel tutum

düzeyinin farklılaştığı, medeni durumda ise farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Diğer taraftan Şan ve Boran (2013) araştırmasında yaş değişkeni ile öğrencilerin bilimsel tutumlarında farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Memiş ve Certel (2022) yapmış oldukları çalışmada ise öğrencilerin demografik değişkenlerden cinsiyet, yaş, medeni durum ve deneyim süreleri ile bilimsel tutumlarında farklılık tespit edilmemiştir. Bu çerçevede turizm alanında yüksek lisans yapmakta olan öğrencilerin akademik yetkinliklerinin yaş, cinsiyet, meslek, şehir, bölge, kültür ve diğer faktörlerden etkilenmeden aynı düzeyde olmalıdır. Eğer, turizm alanında yüksek lisans yapan öğrencilerin ürettikleri çalışmalar beklenen seviyede olması akademik yapının gelişmesi için önemlidir. Araştırma yöntemleri bilgisine sahip olan araştırmacıların turizm alanında daha nitelikli çalışmalar yapması gerek bilimsel gerekse de pratikte bilgi kalitesinin artmasını sağlayabilir.

4. YÖNTEM

Araştırmanın amacı, turizm ile ilgili yüksek lisans ve doktora eğitimi alan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin belirlenmesi, yüksek lisans ve doktora programları arasında varsa düzey farklılıklarının bulunması ve yetkinlik düzeyinin demografik değişkenliklerde farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesidir. Araştırma sonucunda bilimsel araştırma yetkinliğinin belirlenmesi ile yeni ders ekleme ya da müfredatlarda değişiklik yapma konularında alınacak stratejik kararlarda elde dillecek bilgi ile turizm yüksek lisans eğitimine katkıda bulunacaktır. Bilimsel araştırma yetkinliği literatürüne dayanarak araştırma amacına uygun üç araştırma sorusu belirlenmiştir:

1- Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrenciler, hangi düzeyde kendilerini bilimsel araştırma yapma konusunda yeterli görmekte-dirler?

2- Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

3- Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeyleri cinsiyet, yaş, medeni durum ve turizm sektöründe çalışılan yıla göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın evrenini, 2020-2021 akademik yılı içerisinde TUREGAST (Turizm İşletmeciliği, Turist Rehberliği, Rekreasyon Yönetimi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Lisansüstü Öğrencileri Dayanışma Platformu) Instagram sayfasını takip eden 1.354 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde olasılık dışı örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Pandemi süreci göz önünde bulundurularak öğrencilere TUREGAST Instagram sayfası üzerinden Haziran ve Temmuz aylarında iki hatırlatma yapılmış; hikayede paylaşım yolu ile anket bağlantısı gönderilmiştir. Questionpro ile çevrimiçi anket oluşturulmuş ve anket bağlantısı Instagram hikayesinde paylaşılmıştır. Questionpro anket sistemi katılımcıların IP numaralarını topladığından, bir kişi aynı IP ile anket doldurulduğunda ise o anket analizlere dahil edilmemiştir. Tablo 2’de Questionpro’dan alınan anket istatistikleri yer almaktadır.

Tablo 2. Questionpro Anket İstatistikleri

Görüntülenme	Toplam Katılım	Tamamlanan Anket Sayısı
577	243	117
Tamamlama Oranı	Anketi tamamlamadan bırakanlar	Anket tamamlama süresi
% 48.15	126	4 dk

Tablo 2’de verilen Questionpro istatistiklerine göre, anket 577 kez görüntülenmiş, 243 kişi ankete katılım göstermiş, 117 kişi ise bütün soruları tamamlamıştır. Katılımcılar görüntülenme sayısına göre % 48.15 doldurma oranı gerçekleştirmiştir. 126 kişi anketi doldurmayı bırakmıştır. Anketin ortalama tamamlama süresi 4 dakikadır. 117 anketten elde edilen veriler analize dahil edilmiştir. Bu çalışmada, veri toplama aracı olarak iki bölüm ve toplam 66 ifadeden oluşan anket formu kullanılmıştır. Birinci bölümde katılımcıların çeşitli demografik özellikleri hakkında bilgi almak için 9 ifadeden oluşan katılımcı bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümde 57 ifadeden oluşan Duru ve Örsal (2021) tarafından geliştirilen Bilimsel Araştırma Yetkinlik Ölçeği (BAYÖ) yer

almaktadır. Ölçek verilerinin toplama şekli öz bildirim türünde tasarlanmıştır. Öz bildirim katılımcı bireylerin kendisi hakkında ifadelerine verdiği cevaplardır. BAYÖ kapsamı 4 alt boyut ve toplam 57 ifadeden oluşmaktadır. Bu boyutlar "teknik beceriler" alt boyutu 1'den 27'ye kadar olan ifadelerde; "tutum ve davranışlar" alt boyutu 28'den 46'ya kadar olan ifadelerden; "öngörü kapasitesi" alt boyutu 47'den 54'e kadar olan ifadelerde; "yabancı dil becerisi" alt boyutu 55'ten 57'ye kadar olan ifadelerde ölçülmüştür (Duru ve Örsal, 2021). Katılımcılar her bir ifade için öz yetkinlik seviyelerine göre ifadelerle katılma durumlarını 5'li likert ölçeğine göre "1- Çok Zayıf, 2- Zayıf, 3- Orta, 4- İyi, 5- Çok iyi" öz değerlendirmesi ile yapmışlardır. Ölçeğin puanlamasında her katılımcı minimum 57, maksimum 285 puan alabilmektedir. Ölçeğin kesim noktası (cut-off değeri) 190 olarak belirlenmiştir (Duru ve Örsal, 2021). Bu ölçekte, 190'dan düşük puan alanlar bilimsel araştırmada "yetkin değil" olarak kabul edilirken, 190'dan fazla puan alanlar ise "yetkin" olarak değerlendirilmektedir (Duru ve Örsal, 2021). Araştırma verileri üzerinde SPSS paket programı kullanılarak frekans, yüzde, ortalama, verilerin geçerlilik ve güvenilirliğini saptamak için normallik testleri, doğrulayıcı faktör analizi, Cronbach Alfa değerinin hesaplanması, t-testi ve tek yönlü varyans analizleri gerçekleştirilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Bilimsel Araştırma Yetkinlik Ölçeği (BAYÖ) Faktör Analiz Sonuçları ve Tanımlayıcı İstatistikler

	Teknik Beceriler	Tutum ve Davranışlar	Öngörü Kapasitesi	Yabancı Dil Becerisi	Cronbach Alpha	N	Min	Max	Ortalama	Std. Sapma	Baskılık	Çarpıklık
Teknik Beceriler					.972							
TB1	.644					117	1.0	5.0	3.744	.8321	-.491	.306
TB2	.692					117	1.0	5.0	3.838	.7538	-.581	1.083
TB3	.653					117	1.0	5.0	3.838	.8804	-.523	.068
TB4	.618					117	1.0	5.0	3.880	.8321	-.410	.143
TB5	.649					117	1.0	5.0	4.026	.8950	-.858	.540
TB6	.686					117	1.0	5.0	3.735	.9595	-.635	.281
TB7	.698					117	1.0	5.0	3.752	.8993	-.472	.348
TB8	.691					117	1.0	5.0	3.769	.9594	-.592	.002
TB9	.724					117	1.0	5.0	3.761	.9558	-.757	.209
TB10	.736					117	1.0	5.0	3.564	.9288	-.489	-.041
TB11	.702					117	1.0	5.0	3.966	.9091	-.772	.620
TB12	.610					117	1.0	5.0	3.923	.9017	-.995	1.454
TB13	.673					117	1.0	5.0	4.026	.8656	-1.105	1.944
TB14	.735					117	1.0	5.0	3.675	.9634	-.599	.159
TB15	.745					117	1.0	5.0	3.744	.9013	-.616	.002
TB16	.734					117	1.0	5.0	3.504	.9793	-.264	-.505
TB17	.839					117	1.0	5.0	3.701	.9673	-.528	.101
TB18	.691					117	1.0	5.0	3.872	.9242	-.874	.989
TB19	.716					117	1.0	5.0	3.880	.8726	-.872	1.098
TB20	.648					117	1.0	5.0	3.786	.9269	-.484	-.227
TB21	.759					117	1.0	5.0	3.846	.9155	-.785	.899
TB22	.461					117	1.0	5.0	3.872	.8463	-.619	.440
TB23	.696					117	1.0	5.0	3.650	.9588	-.556	.126
TB24	.580					117	1.0	5.0	3.681	.9523	-.534	.194
TB25	.776					117	1.0	5.0	3.590	.9752	-.455	-.105
TB26	.760					117	1.0	5.0	3.615	.9455	-.526	.152
TB27	.698					117	1.0	5.0	3.085	.9633	.134	-.608
Tutum ve Davranışlar					.909							
ID28		.706				117	1.0	5.0	4.345	.7440	-1.303	1.916
ID29		.793				117	1.0	5.0	4.427	.7579	-1.502	3.044
ID30		.815				117	1.0	5.0	4.556	.6492	-1.941	6.625

ID31		.710			117	1.0	5.0	4.291	.7775	-1.120	1.825
ID32		.583			117	2.0	5.0	4.265	.7701	-.842	.275
ID33		.658			117	3.0	5.0	4.598	.5733	-1.093	.227
ID34		.614			117	1.0	5.0	4.308	.7365	-1.218	1.768
ID35		.556			117	2.0	5.0	4.205	.7374	-.477	-.568
ID36		.607			117	2.0	5.0	4.316	.6904	-.830	.758
ID37		.508			117	2.0	5.0	4.402	.6703	-.856	.371
ID38		.614			117	2.0	5.0	4.043	.8944	-.600	-.464
ID39		.449			117	2.0	5.0	4.248	.7646	-.926	.756
ID40		.508			117	1.0	5.0	4.137	.7977	-.667	.526
ID41		.533			117	1.0	5.0	4.094	.8303	-.914	1.108
ID42		.340			117	1.0	5.0	3.957	.9773	-.759	.145
ID43		.370			117	1.0	5.0	4.462	.6891	-1.549	1.288
ID44		.432			117	2.0	5.0	3.838	.9187	-.280	-.820
Öngörü Kapasitesi				.919							
ID45		.447			117	2.0	5.0	3.855	.9309	-.357	-.769
ID46		.602			117	1.0	5.0	4.034	.8802	-.916	1.143
OK47		.650			117	1.0	5.0	2.889	.9919	.157	-.772
OK48		.652			117	1.0	5.0	3.376	.9714	-.074	-.077
OK49		.632			117	1.0	5.0	3.504	.9250	-.179	-.220
OK50		.518			117	1.0	5.0	3.735	.8749	-.475	.030
OK51		.589			117	1.0	5.0	3.444	.8852	-.018	-.354
OK52		.563			117	1.0	5.0	3.735	.8650	-.432	.037
OK53		.579			117	1.0	5.0	3.538	.8564	-.205	.243
OK54		.485			117	1.0	5.0	3.436	.9412	-.159	-.374
Yabancı Dil Becerisi				.860							
YDB55			.714		117	1.0	5.0	3.393	.1103	-.265	-.880
YDB56			.862		117	1.0	5.0	3.444	.1176	-.235	-.855
YDB57			.793		117	1.0	5.0	3.709	.1591	-.544	-.398

Not: Çıkarma Yöntemi: Temel Bileşen Analizi; Döndürme Yöntemi: Varimax.

BAYÖ ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmış ve Tablo 3'te yer aldığı gibi bütün ifadeler için Cronbach Alpha değeri .974 bulunmuş olup; alt boyutlarda ise teknik beceriler .972; tutum ve davranışlar .909; öngörü kapasitesi .919 ve yabancı dil becerisi .860 bulunmuştur. Bu değerler BAYÖ ölçeğinin istatistiksel olarak güvenilir olduğunu göstermektedir. BAYÖ KMO değeri $0.974 > 0,5$ olduğundan dolayı örneklem ölçümü yeterlidir ve faktör analizi yapılması uygundur. BAYÖ ifadelerinin normal dağılım analizi incelendiğinde; 57 ifadenin basıklık ve çarpıklık katsayılarının “-2 ile +2” (George ve Mallery, 2010) ve “-1 ile +1” (Abraham, 2018) aralığında kalması normal dağılımdan bir sapma olmadığını göstermektedir. Tablo 3'te yer alan BAYÖ ölçeğinin basıklık ve çarpıklık katsayılarının -2 ile +2 aralığında kaldığı görülmektedir ve ölçekten elde edilen verilerin normal dağılım sergilediği görülmektedir ve ileri istatistik testleri yapmaya uygun bulunmuştur.

Turizm alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi alan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla frekans, yüzde değer, ortalama değerler ve standart sapma değerleri bulunmuştur. Yüksek lisans ve doktora programları arasındaki düzey farklılıklarının bulunması ve yetkinlik düzeyinin demografik değişkenliklerde farklılık gösterip göstermediğinin tespiti için t-testi ve tek yönlü varyans (ANOVA) analizleri yapılmıştır.

5. BULGULAR

Elde edilen araştırma bulgularından sırası ile üç araştırma sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma soruları “Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrenciler, hangi düzeyde kendilerini bilimsel araştırma yapma konusunda yeterli görmektedirler? (1); Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır? (2) ve Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin bilimsel araştırma

yetkinlik düzeyleri cinsiyet, yaş, medeni durum ve turizm sektöründe çalışılan yıla göre farklılaşmakta mıdır? (3)". Araştırma bulguları sırası ile demografik ve araştırma sorularına yönelik yapılan analizlerden oluşmaktadır.

Araştırmaya turizm alanında Lisansüstü eğitim yapan toplam 117 öğrenci katılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan 117 yüksek lisans ve doktora öğrencisinin %70.1'i 20-29 yaş; %24.8'i 30-39 yaş; %5.1'i 40-49 yaş aralığındadır. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin %63.2'si erkek; %36.8'i kadındır ve %22.22'si evli; %77.8'i bekar. Toplamda, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin %48.7'si çalışmamaktadır; %18.8'i kamuda ve %32.5'i özelde çalışmaktadır. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin turizmde çalışma sürelerine göre deneyimleri %0.9'u hiç; %24.8'i 1 yıldan az; %33.3'ü 1-3 yıl; %23.1 4-6 yıl; %8.5'i 7-9 yıl; %9.4 10 yıl ve üzerindedir.

Turizm eğitimi alan Lisansüstü öğrencilerin yüksek lisans ve doktora seviyesinde bilimsel araştırma yetkinlik öz değerlendirmelerinde "Neden yüksek lisans/doktora yapıyorsunuz?" sorusuna ankete katılan ama bütün soruları cevap vermeyen 148 öğrenci cevap vermiştir. Öğrencilerin bu cevapları çok değerli olduğundan bulgulara yansıtılmıştır. Öğrenciler yüksek lisans/doktora yapma nedenlerini 112 öğrenci akademisyen olmak/akademik kariyer yapmak; 11 öğrenci bilim insanı olmak/bilimsel çalışma yapmak-katkı sunmak; 5 öğrenci donanımlı turizmci olmak; 4 hayallerini gerçekleştirmek; 11 öğrenci kendini geliştirmek/kişisel gelişim; 1 öğrenci merak ve 4 öğrenci öğrenme olarak belirtmişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun yüksek lisans/doktora yapma nedenlerinin akademik kariyer olduğu anlaşılmaktadır. Turizm bilim insanı olarak turizm problemlerine çözümler üretmek ise ikinci neden olarak yer almaktadır. Ayrıca turizm problemlerine çözüm üretmek isteyen ve mezuniyet sonrası üniversite düzeyinde turizmde eğitim verecek olan akademisyen adaylarının turizm sektör deneyimlerinin % 27'sinin çok az, % 57'sinin 1-6 yıl arasında olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın ilk sorusu "Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrenciler, hangi düzeyde kendilerini bilimsel araştırma yapma konusunda yeterli görmekte-dirler?" olarak belirlenmiştir. Bu sorunun cevabını belirleyebilmek için verilerin ortalama değerlerine bakılmıştır. Bilimsel Araştırma Yetkinlik Ölçeğinde her katılımcı cevap verdiği ifadeye verdiği cevaba göre en az bir ve en fazla beş puan alabilmektedir. Bundan dolayı, 117 katılımcının cevapları incelenmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplara göre, en düşük ortalama "OK47- Araştırma için hibe teklifi yazabilme" ifadesinde ve en yüksek ortalama "TD33- Çalışmalarında özenli davranma" ifadesinde bulunmuştur.

Bilimsel Araştırma Yetkinlik Ölçeği toplam dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar "Tutum ve Davranışlar (TD), Teknik Beceri (TB), Yabancı Dil Becerisi (YDB), Öngörü Kapasitesi (OK)" oluşmaktadır. Alt boyutlarda yer alan ifadelerin toplam ortalamaları incelenmiş ve Tablo 4'te belirtilmiştir. Tablo 4'te yer aldığı gibi bütün katılımcıların teknik beceri kısmında daha az yetkinlik göstermektedirler. Öğrencilerin kendilerini bilimsel araştırma yöntemleri kullanma becerilerinin özellikle teknik beceriler boyutunda ne olumlu ne de olumsuz gördükleri ve bir emin olmama durumu yaşadıkları anlaşılmaktadır. Katılımcılar, "performansını/çalışmasını geliştirmek için çalışma tarzını gözden geçirme, başka bir kişinin araştırmasına katkıda bulunma deneyimine sahip olunması durumunda o kişiye rehberlik etme, yazılı iletişimi fikirleri etkin bir şekilde ifade etme, üstlenilen işi tamamlamak için gerekli çabayı gösterme, çalışmalarında özenli davranma" gibi tutum ve davranışlar boyutunda kendilerini oldukça yetkin veya en azından zayıf olarak değerlendirmemişlerdir. Bu durum, katılımcıların söz konusu tutum ve davranışlarda belirli bir düzeyde yetkinlik sergilediğini göstermektedir. Katılımcılar özellikle "çalışmalarında özenli davranma" ifadesinde "orta, iyi ve çok iyi" olarak kendilerini değerlendirmişlerdir. Bu ifadeye %64,10 öğrenci "çok iyi" olarak cevap vermiş ve öz değerlendirmede en güçlü olarak kendilerini gördükleri yetkinlik olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %55,56'sı "Araştırma için gerekli verileri tanımlayabilme" konusunda "iyi" olduklarını düşünmektedirler. Öğrencilerin %45,69'u "Araştırma ile ilgili iç geçerlilik tehditlerini algılama" yetkinliğini orta olarak işaretlemiş ve orta işaretli ifadelerin en yüksek değerli ifadesi olmuştur. Öğrencilerin 25,64'ü "Bir ölçüm aracının psikometrik özelliklerini yorumlayabilme" ifadesinde kendilerini zayıf olarak görmektedir. Öğrenciler çok zayıf

ve zayıf olarak öz değerlendirme yapmada oldukça sınırlı davranmışlardır. Belli bir kesim öğrenci iki ifade de çok zayıf olduklarını belirtmişlerdir. Birincisi, öğrencilerin %17,68'i "araştırma için hibe teklifi (fon bulma, dış kaynaklı proje, TÜBİTAK, Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) yazabilme"; ikincisi ise %6,90'ı ise "bilinen en az bir yabancı dili kullanarak sözlü iletişim kurma" yetkinliğini çok zayıf olarak belirtmiştir.

Tablo 4. Bilimsel Araştırma Yetkinlik Ölçeği (BAYÖ) Boyutlarının Ortalamaları

Boyutlar	N	Min.	Max.	Ortalama
Tutum ve Davranışların (TD)	117	1.0	5.0	4.2305
Teknik Becerileri (TB)	117	1.0	5.0	3.7527
Yabancı Dil Becerisi (YDB)	117	1.0	5.0	3.5157
Öngörü Kapasitesi (OK)	117	1.0	5.0	3.4573

Tablo 4'te belirtildiği gibi, alt boyutların ortalamaları incelendiğinde tutum ve davranışların (TD) 4.2305 ile en yüksek bulunmuş olup sırası ile teknik becerileri (TB) 3.7527; yabancı dil becerisi (YDB) 3.5157 ve en düşük olarak öngörü kapasitesi (OK) 3.4573 bulunmuştur. Araştırmanın dört alt boyutunda "teknik beceriler"; "tutum ve davranışlar"; "öngörü kapasitesi" ve "yabancı dil becerisi" katılımcıların güçlü oldukları yanın "tutum ve davranış" olduğu anlaşılmaktadır. 5'li likert ölçeğine göre ortalamaları 2.5 ve üzeri çıkan değerler ortalamanın üzerinde kabul edilmektedir. Bundan dolayı 117 katılımcının verdiği cevaplara göre öz değerlendirme sonuçları dört alt boyut için ortalamanın üzerinde çıktığı bulunmuştur. Bireysel sonuçlar incelendiğinde ise kırılma noktası 190'na göre 22 kişi öz değerlendirmesi sonucu "yetkin değil" ve 95 kişinin öz değerlendirmesi "yetkin" bulunmuştur. Katılımcıların %19'unun öz değerlendirmesi bilimsel araştırmada yetkin olmadıkları; %81 gibi yüksek bir oranda ise öz değerlendirme sonuçları bilimsel araştırmada yüksek yetkinlikte oldukları çıkmıştır. Araştırmanın ilk sorununun cevabı turizm alanında yüksek lisans yapan öğrencileri kendilerini bilimsel araştırma yapma konusunda yüksek düzeyde yetkin olarak görmektedirler.

Araştırmanın ikinci cevap aradığı soru ise "Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır?" olduğundan veriler t-testi ile analiz edilmiştir. Tablo 5'te yüksek lisans ve doktora seviyesinde bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin t-testi sonuçları yer almaktadır. Tablo 5'te belirtildiği gibi, toplam 82 yüksek lisans öğrencisi ile 35 doktora öğrencisinin anket verileri değerlendirilmiştir.

Tablo 5. Yüksek lisans ve doktora seviyesinde bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin t-testi sonuçları

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Yüksek Lisans	82	3.6699	.57015	-4.389	115	.000
Doktora	35	4.1498	.46586			

$p > 0.05$

Yüksek lisans öğrencilerin ortalamaları 3.6699 ve doktora öğrencilerinin 4.1498 olarak bulunmuştur. Tablo 5'te, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin t-testi analiz sonuçlarına göre bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinde anlamlı farklılaşma olduğu bulunmuştur. Yüksek lisans ve doktora seviyesinde bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin doktora eğitimi alanların yüksek lisans alanlara göre farkındalıklarının daha yüksek olduğu ortalamanın yüksekliğinden anlaşılmaktadır.

Araştırmanın üçüncü ve son cevap aradığı soru ise "Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeyleri cinsiyet, yaş, medeni durum ve turizm sektöründe çalışılan yıla göre farklılaşmakta mıdır?" olduğundan anket verilerinde t-testi analizi ve tek yönlü varyans (ANOVA) analizi gerçekleştirilmiştir. Turizm alanında yüksek lisans doktora yapan öğrencilerin cinsiyetlerine bilimsel araştırma yetkinlik ortalamalarında farklılık olup olmadığı t-testi yapılarak incelenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Cinsiyet değişkenine göre bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin t-testi sonuçları

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	P
Erkek	74	3.7601	.57198	-1.304	115	.195
Kadın	43	3.9053	.59565			

p>0.05

Tablo 6’da verildiği gibi, turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin cinsiyetlerine göre 74 erkek ve 43 kadın katılımcının verilerinin t-testi ile analizinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin medeni durumlarına göre ortalamalarında farklılık olup olmadığı incelenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Medeni Durum değişkenine göre bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin t-testi sonuçları

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Evli	26	3.8600	.46054	.460	115	.646
Bekar	91	3.8002	.61448	.539		

p>0.05

Tablo 7’de verilen t-testi analiz bulgularına göre, turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin medeni durumlarına göre ortalamalarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin yaş gruplarına göre farkı bulmak için tek yönlü varyans (ANOVA) testi gerçekleştirilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Yüksek lisans ve doktora seviyesinde bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin yaşa göre farklılığı gösteren tek yönlü varyans (ANOVA) testi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	f	p
20-29	82	3.8446	.55209	.706	.496
30-39	29	3.7762	.61816		
40-49	6	3.5680	.83510		

p>0.05

Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin yaş gruplarına göre tek yönlü varyans analizinin bulgularında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin turizmde çalışma yılı gruplarına göre farkı bulmak için tek yönlü varyans (ANOVA) testi gerçekleştirilmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Yüksek lisans ve doktora seviyesinde bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinin turizmde çalışma yılı göre farklılığı gösteren tek yönlü varyans (ANOVA) testi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	f	p
Hiç	1	4.7217	.	.705	.621
12 Aydan az	29	3.7646	.55800		
1-3 Yıl	39	3.8766	.57226		
4-6 Yıl	27	3.7903	.52713		
7-9 Yıl	10	3.6926	.71516		
10 Yıl	11	3.8025	.71802		

p>0.05

Tablo 9’da belirtildiği gibi, turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin turizmde çalışma yılı gruplarına göre ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Turizm eğitimi alan yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin demografik değişkenlere göre ortalamaları incelenmiş ve istatistiksel olarak bilimsel araştırma yetkinlik düzeylerinde anlamlı farklılık bulunamamıştır.

6. SONUÇ

Üniversite sayıları arttıkça, nitelikli akademik personel ihtiyacı da doğru orantıda artmaktadır. Yıllar içinde yetişmiş nitelikli, bilgili ve akademik yetkinliklere sahip akademisyenlerin sayısının artarak devam etmesi gerek nitelikli eğitim ve öğretim için gerekse de akademik çalışmalar için gereklilik arz etmektedir. Bundan dolayı, turizm yüksek lisans ve doktora eğitimi alan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeyleri araştırma çıktılarının kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerden eğitimleri boyunca ve sonrasında birçok yetkinlik ve beceri geliştirmeleri beklenmektedir. Bilimsel araştırma yetkinlikleri ise bir araştırmacının bilmesi gereken en temel yetkinliktir. Turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrenciler ders dönemlerinde zorunlu olarak bilimsel araştırma yöntemleri dersi almaktadır. Bu dersin yanında seçmeli istatistik, ileri istatistik, nitel ve nicel araştırmalar olmak üzere bilimsel araştırma yöntemleri hakkında derinlemesine bilgi ve eğitim almaktadır. Bu çerçevede, araştırmanın yapıldığı dönemlerde turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan ve araştırmaya katılan öğrencilerin bilimsel araştırma yetkinlik düzeyleri ve eğitim, yaş, cinsiyet, medeni durum ve turizmde çalışma yıllarına göre farklılık olup olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçek, öz değerlendirme ölçeği olduğundan; kişilerin kendilerini ne düzeyde gördüklerini tespit etmektedir. Araştırmanın ilk sorusuna verilen yanıtlar analiz edildiğinde; turizm alanında lisansüstü eğitim alan öğrencilerin kendilerini bilimsel araştırma yapma konusunda yetkin gördükleri ortaya çıkarmıştır. Dört alt boyut tek tek incelendiğinde tutum ve davranışların diğer boyutlara göre en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Sırası ile teknik becerileri, yabancı dil becerisi ve öngörü kapasitesinin ise daha düşük çıkmıştır. Sezgin ve diğerleri (2011) yapmış olduğu çalışma ile teknik beceri ve yabancı dil eksikliği konusunda benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında yüksek lisans ve doktora seviyelerinde alınan eğitimlerin arasında farklılık olup olmadığı tespit edilmiştir. Doktora öğrencilerinin farkındalıklarının yüksek lisans öğrencilere göre daha yüksek ve farklılık olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durumun öğrencilerin yüksek lisans ve doktora ders dönemlerinde; bilimsel araştırma yöntemleri dersi ile birçok benzer ders almaları ile ilgili olabilir. Diğer bir yandan öğrenciler ilk tez yazma tecrübelerinin sonrasında ikinci defa yazarken, bildiri ve diğer yayınları arttığı için farkındalıkları artmış olabilir. Yüksek lisans sonrasında doktora devam edenlerin sayısının azlığı göz önünde bulundurulduğunda ise edinilen yetkinlik ve becerilerin sektörde kullanılma olasılığı artmaktadır. Bu durumda Singh ve Jaykumar (2019), Damoah ve diğerleri (2021) ve Presti ve diğerleri (2022) yapmış oldukları çalışma sonuçları ile benzerlik oluşturmuştur. Öğrencilerin yüksek lisans sonrasında da bilimsel araştırma yetkinliklerine yeteri düzeyde sahip olmaları onlara avantajlar sağlayabilir. Fakat doktora yapan öğrencilerden daha düşük seviyede olduklarında ne derecede edinilen beceri ve yetkinliğin sektörde yeterli olabileceği ilerde araştırılması gereken önemli konulardan biridir. Şanlı ve diğerleri (2020) yapmış oldukları çalışmada akademik yetkinlik başarı düzeylerini orta düzeyde bulmuş ve bu araştırma sonuçlarına yakın bir sonuç elde edildiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede turizm yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin bilimsel araştırma yetkinlik düzeyleri ortanın üzerinde olmakla birlikte alınan eğitim düzeyine göre farklılık gösterebilmektedir.

Araştırmanın son bölümünde katılımcıların demografik değişkenlerinde bilimsel araştırma yetkinlikleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Yüksek lisans ve doktora eğitimleri ardı ardına alınabileceği gibi, ara verilerek devam edilebilmektedir. Bu durumda öğrencilerin demografik özellikleri ile bilimsel araştırma yetkinlikleri arasında bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Özellikle yaş değişkeninde Twenge ve Campbell (2008) belirttiği gibi farklı jenerasyonların aynı anda eğitim aldıkları ve çalıştıkları bir dönemde bu farklılıkların incelenmesi önem arz etmektedir. Mihladi ve Duran (2010), Şanlı ve Boran (2013) ve Memiş ve Certel (2022) araştırma sonuçları ile benzer sonuçlar elde edilmiş ve demografik değişkenlerde anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların yaş aralıkları, medeni durumları, deneyim süreleri arasında büyük farkların olmaması da bu sonucu desteklemiştir.

Araştırmanın evrenini, 2020-2021 akademik yılı içerisinde turizm alanında yüksek lisans ve doktora yapan ve araştırmaya gönüllü olarak online platform üzerinden katılmak isteyen kişiler ile sınırlıdır. İleride yapılacak çalışmalarda üniversite bazında ya da coğrafi bölge bazında araştırmalar yapılabilir. Araştırma diğer akademik yetenekler ve bilimsel yayın performans ölçümü eklenebilir. Araştırma özdeğerlendirme yöntemi ile yapıldığından ilerideki araştırmalarda nitel ve bire bir görüşmeler ile derinlemesine araştırma gerçekleştirilebilir. Özellikle yüksek lisans sonrası sektörde çalışan kişilere ulaşarak bilimsel araştırma yetkinliğinin sektörde iş bulma ve tutunma sürecine olan katkısı üzerine araştırmalar gerçekleştirilebilir. Turizm araştırmalarında geliştirilmesi gereken en önemli beceri, araştırmacının güncel problemi tespit edebilme yeteneğidir. Her araştırma bir problem ile başlaması gerektiğinden, problemi görme ve tanımla yeteneğini yüksek lisans eğitiminin ilk yıllarında kazanılması gerekmektedir. Sektörden uzak ve sektörün ihtiyacı olmayan problemlerin üzerinde çalışılması ise sektör ile akademi arasındaki uçurumun daha fazla açılmasına neden olmaktadır. Araştırmacının becerileri ile araştırma sorusu, yöntemi ve kalitesi doğru orantılı olmaktadır. Bundan dolayı, araştırma problemi tespit edebilme düzeyi üzerine araştırmalar yapılabilir. Yapılan araştırmada yüksek lisans öğrencilerinin kendi becerilerini ne düzeyde gördükleri incelenmiş ve analiz edilmiştir. Kendilerini bilimsel araştırma yetenek ve becerilerine hâkim ve uygulayabilir olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun ileride yapılan yayın çalışmalarına yansıyor yansımadağı incelenmesi önerilir. Gerçekleştirilen araştırmanın hem pratik hem de akademik katkıları bulunmaktadır. Akademik ve pratik katkının ortak noktası olarak, disipline özgü yetkinlikler ve aktarılabilir becerilerin birleşimi, mezunları kendi alanlarında ve ötesindeki zorluklarla başa çıkmak için donanımlı, çok yönlü bireyler yapabilmesinde bilimsel araştırma yetkinliğinin önemli bir rol oynadığıdır.

Öğrencilerin tez öncesinde ve sürecinde bilimsel araştırma yetkinliklerini geliştirmeleri nitelikli araştırma sonuçları elde etmeleri için çok önemlidir. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin bilimsel araştırma yetkinlikleri, literatür tarama, araştırma sorusu belirleme, etik ilkelere uygun araştırma tasarımı oluşturma, analitik düşünme, problem çözme, etkili yazma becerileri, açık ve etkili iletişim, iş birliği ve ekip çalışması, eleştirel düşünme, yenilikçilik ve yaratıcılık gibi temel becerileri içermelidir. Bu yetkinlikler, öğrencilerin disiplinleri ve araştırma alanlarına özgü olarak geliştikçe, bilimsel araştırmada başarılı olmalarını sağlamaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular katılımcıların bilimsel araştırma yetkinliklerine beklenen düzeyde sahip olmadıklarını göstermektedir. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin süreleri göz önünde bulundurularak, yapabilecekleri araştırmalar ile uygulama fırsatı bulmaları için imkanlar oluşturulmalıdır. Danışmanın yürütücülüğünde en az bir kurum içi ya da dışı proje başvurusu yapılarak süre bitimine kadar tamamlanılması; ileride tek başına yapılacak araştırmalarda önemli bir altyapı oluşturulmasını sağlayacaktır. Yetkinlik gelişimi sadece derslere bağlı kalınmamalı ve her dönem farklı etkinlikler (poster sunum, bildiri sunum vd.) ile uygulama örnekleri artırılmalıdır. Yüksek lisans ve doktora öğrencileri literatür tarama, araştırma sorusu belirleme, etik araştırma tasarımı, analitik düşünme, etkili yazma ve iletişim, iş birliği ve ekip çalışması, eleştirel düşünme, yenilikçilik ve yaratıcılık gibi bilimsel araştırma yetkinliklerini geliştirmeleri için uygulama esaslı eğitim anlayışı benimsenmelidir. Eğitimin kapsamı alanlarında etkili araştırmacılar olmalarına ve nitelikli bilgi üretmelerine yardımcı olacaktır.

Kaynakça

- Abelha, M., Fernandes, S., Mesquita, D., Seabra, F., & Ferreira-Oliveira, A. T. (2020). Graduate Employability and Competence Development in Higher Education -A Systematic Literature Review Using PRISMA. *Sustainability*, 12(15), 1-27.
- Ackerman, P. L. (2023). Intelligence Moving Beyond the Lowest Common Denominator. *American Psychologist*, 78(3), 283-297.

- Ahmed, M., Shah, A. A., & Sarwar, M. (2021). Analysis of Gap between Desired and Acquired Levels of Knowledge-related Learning Outcomes of Ph D Graduates. *Pakistan Social Sciences Review*, 5(2), 1072-1088.
- Akhmetshin, E. M., Mueller, J. E., Yumashev, A. V., Kozachek, A. V., Prikhodko, A. N., & Safonova, E. E. (2019). Acquisition of Entrepreneurial Skills and Competences: Curriculum Development and Evaluation for Higher Education. *Journal of Entrepreneurship Education*, 22(1), 1-12.
- Aktaş, H. (2017). Akademik Güdülenme ile Akademik Özyeterlik Arasındaki İlişki: İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Üzerine Ampirik Bir Araştırma, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1376-1398.
- Akyol, C. (2018). Turizm Eğitimi ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 21-33.
- Albayrak, A., Tüzünkan, D., & Dalkılıç, G. (2020). Kırsal Turizm ve Türlerine Yönelik Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Turkish Studies-Social*, 15(1), 845-859.
- Arslan, A. (2020). Öğretmen Adayları Perspektifinden Pandemi Öncesi ve Sonrası Öğrencilere Kazandırılması Gereken 21. Yüzyıl Becerilerinin Belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 553-571.
- Asbari, M., Purwanto, A., Ong, F., Mustikaswi, A., Maesaroh, S., Mustofa, M., Hutagalung, D. & Andriyani, Y. (2020). Impact of Hard Skills, Soft Skills and Organizational Culture: Lecturer Innovation Competencies as Mediating. *EduPsyCouns: Journal of Education, Psychology and Counseling*, 2(1), 101-121.
- Aslan, C. (2010). Türkçe Eğitim Programlarında Lisansüstü Öğrenim Gören Öğrencilerin Akademik Özyeterliklerine İlişkin Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), 87-115.
- Aşıroğlu, S. C. (2016). Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Farklılaştırılmış Öğretim Konusundaki Öz-Yeterliklerine İlişkin Görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 948-960.
- Aydemir, E. (2019). Akademik Personel Performans Değerlendirmesinde Bir Karar Destek Sistemi Önerisi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 12(2), 131-140.
- Baird, A. M., & Parayitam, S. (2019). Employers' Ratings of Importance of Skills and Competencies College Graduates Need to Get Hired: Evidence from The New England Region of USA. *Education+ Training*, 61(5), 622-634.
- Bajis, D., Chaar, B., & Moles, R. (2020). Rethinking Competence: A Nexus of Educational Models in The Context of Lifelong Learning. *Pharmacy*, 8(2), 81-91.
- Belchior-Rocha, H., Casquilho-Martins, I., & Simões, E. (2022). Transversal Competencies for Employability: from Higher Education to The Labour Market. *Education Sciences*, 12(4), 255-265.
- Bell, A., Barahona, S., Beg, G., Coulson, S., Eymont, R., Hartman, J., Hubble, T., Leung, N., McDonnell, M. A., Ni, J., Peseta, T., Sakhaee, E., & Uptin, J. (2020). Students And Academics Working in Partnership to Embed Cultural Competence as a Graduate Quality Cultural Competence and The Higher Education Sector. *Australian Perspectives, Policies and Practice*, 233-254.
- Bergquist, B. K., Keen, M. A., Ingram, P. B., Morris, N. M., & Schmidt, A. T. (2023). Doctoral Students' Intention to Use Assessments in Their Career: The Incremental Role of Self-Reported Competence. *Journal of Clinical Psychology*, 79(2), 374-390.
- Bolel, B. (2021). Türkiye Merkezli Organizasyonların Uluslararasılaşması: Lisansüstü Tezler Üzerine Bibliyometrik bir İnceleme. *European Journal of Managerial Research*, 5(8), 92-106.
- Boyraz, M., Kabakulak, A., & Mutlu, A. S. (2020). Hazırlanmakta Olan Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Veri Görselleştirme Tekniği ile Bibliyometrik Analizi: 2006-2020 yılları örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1434-1453.
- Brundiers, K., Barth, M., Cebrián, G., Cohen, M., Diaz, L., Doucette-Remington, S., Dripps, W., Habron, G., Harré, N., Jarchow, M., Losch, K., Michel, J., Mochizuki, Y., Rieckmann, M., Parnell, R., Walker, P. & Zint, M. (2021). Key Competencies in Sustainability in Higher Education – Toward an Agreed-Upon Reference Framework. *Sustainability Science*, 16, 13-29.
- Cebrián, G., Junyent, M., & Mulà, I. (2020). Competencies in Education for Sustainable Development: Emerging Teaching and Research Developments. *Sustainability*, 12(2), 579-589.

- Chirayath, S., & Bhandari, D. (2022). Does Emotional Intelligence Really Impact Employee Job Satisfaction? An Experience from Resources and Energy Sector in Bhutan. *Academy of Marketing Studies Journal*, 26(S2), 1-23.
- Ciraso-Calí, A., Martínez-Fernández, J.R., París-Mañas, G., Sánchez-Martí A., & García-Ravidá, L.B. (2022). The Research Competence: Acquisition and Development Among Undergraduates in Education Sciences. *Frontiers in Education*, 7(836165), 1-11.
- Çağınlar, Z. & Can, N. (2022). *Temel Eğitimde 21. Yüzyıl Becerileri. Kuram ve Uygulamada Temel Eğitim*. İstanbul: Efeakademi Yayınları.
- Damar, M., Özdağoğlu, G., & Özveri, O. (2020). Üniversitelerde Dönüşüm Süreci ve Araştırma Üniversitesi Yaklaşımı. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 135-159.
- Damoah, O. B. O., Pephrah, A. A., & Brefo, K. O. (2021). Does Higher Education Equip Graduate Students with The Employability Skills Employers Require? The Perceptions of Employers in Ghana. *Journal of Further and Higher Education*, 45(10), 1311-1324.
- Daştan, A., Bayraktar, Y., & Bellikli, U. (2019). Türkiye’de Sosyal Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Eğitimi: İdeali Arayış Bağlamında Bir Araştırma. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 8(15), 21-39.
- Demir, S., & Çelikkaleli, Ö. (2021). Akademik Motivasyonun Yordanmasında Akademik Yetkinlik Ve Akademik Sorumluluk. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9), 67-78.
- Di Battista, S., Pivetti, M., Melotti, G., & Berti, C. (2022). Lecturer Competence from the Perspective of Undergraduate Psychology Students: A Qualitative Pilot Study. *Education Sciences*, 12(2), 139-152.
- Duru, P., & Örsal, Ö. (2021). Development of the Scientific Research Competency Scale for nurses. *Journal of Research in Nursing*, 26(7), 684-700.
- Eizaguirre, A., García-Feijoo, M., & Laka, J. P. (2019). Defining Sustainability Core Competencies in Business and Management Studies Based on Multinational Stakeholders’ Perceptions. *Sustainability*, 11(8), 2303-2324.
- Emike, O. E., & Chidi, D. M. (2019). Skill-Oriented Education and Career Competence Among Postgraduate Students in University of Lagos, Nigeria. *Ethiopian e-Journal for Research and Innovation Foresight*, 11(1), 39-47.
- Garay-Argandona, R., Rodriguez-Vargas, M. C., Hernandez, R. M., Carranza-Esteban, R., & Turpo, J. E. (2021). Research Competences in University Students in Virtual Learning Environments. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 16(4), 1721-1736.
- Gess, C., Geiger, C., & Ziegler, M. (2018). Social-Scientific Research Competency: Validation of Test Score Interpretations for Evaluative Purposes in Higher Education. *European Journal of Psychological Assessment*, 35(5), 737-749.
- Guo, J., Chen, Z., & Zheng, B. (2021). Postgraduate Competence and Academic Research Performance: The Mediating Role of Psychological Capital. *Sustainability*, 13(11), 1-17.
- Güneş, F. (2014). Eğitimde Ödev Tartışmaları. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 3(2), 1-25.
- Hajiali, I., Kessi, A. M. F., Budiandriani, B., Prihatin, E., & Sufri, M. M. (2022). Determination of Work Motivation, Leadership Style, Employee Competence on Job Satisfaction and Employee Performance. *Golden Ratio of Human Resource Management*, 2(1), 57-69.
- İpek, C., Tekbıyık, A. & Ursavaş, Ö. F. (2010). Lisansüstü Öğrencilerinin Araştırma Öz-Yeterlik İnançları ve Bilgisayar Tutumları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 9(1), 127-145.
- Jiang, A. L., & Zhang, L. J. (2021). University Teachers' Teaching Style and Their Students' Agentic Engagement in EFL Learning in China: A Self-Determination Theory and Achievement Goal Theory Integrated Perspective. *Frontiers in Psychology*, 12(704269), 1-11.
- Jung, J. (2018). Learning Experience and Perceived Competencies of Doctoral Students in Hong Kong. *Asia Pacific Education Review*, 19, 187-198.

- Kart, A. ve Gelbal, S. (2014). Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırma Öz Yeterlik Algılarının İkili Karşılaştırmalı Yargılar Yöntemiyle Belirlenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(1), 12-23.
- Kenayathulla, H. B., Ahmad, N. A., & Idris, A. R. (2019). Gaps Between Competence and Importance of Employability Skills: Evidence from Malaysia. *Higher Education Evaluation and Development*, 13(2), 97-112.
- Lambrechts, W., & Van Petegem, P. (2016). The Interrelations Between Competences for Sustainable Development and Research Competences. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 17(6), 776-795.
- Louiesito, A., & Malabarbas, G. T. (2022). Research Competence of Graduate Students of the College of Education, Northwest Samar State University, Philippines. *Asia Pacific Journal of Advanced Education and Technology*, 1(3), 29-39.
- McClelland, D. C. (1961). *Achieving Society*. Simon and Schuster.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather Than for Intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-10.
- Mahajan, A., & Chowdhary, R. (2019). Methodical Review of Literature on Competencies. *Prestige International Journal of Management and Research*, 12(1/2), 13-22.
- Martzoukou, K., Fulton, C., Kostagiolas, P., & Lavranos, C. (2020). A Study of Higher Education Students' Self-Perceived Digital Competences for Learning and Everyday Life Online Participation. *Journal of Documentation*, 76(6), 1413-1458.
- Memiş, M. & Certel, H. (2022). Dindarlık İle Bilimsel Tutum Arasındaki İlişki: Yükseköğrenim Mezunları Üzerine Bir Saha Araştırması. *Journal of Academic Social Science Studies*, 15(93).
- Mıhladı, G. & Duran, M. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Bilime Yönelik Tutumlarının Demografik Dindarlık İle Bilimsel Tutum Arasındaki İlişki: Yükseköğrenim Mezunları Üzerine Bir Saha Araştırması 106 Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(20), 100 - 121.
- Nazarova, B. (2019). The Development of Student Research Competency in Period of Study at the University. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 7(12), 69-74.
- Niarti, U., Hermelinda, T., & Syeptiani, S. (2022). Factors Affecting Graduate Competence in Independent Learning Policies Independent Campus. *Journal of Vocational Education Studies*, 5(1), 72-82.
- OECD (2017). Future of Work and Skills Report. https://www.oecd.org/els/emp/wcms_556984.pdf adresinden 02 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Oğuzbalaban, G. (2019). Termal Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1012-1027.
- Orhan, A., & Senemoğlu, N. (2022). Yükseköğretimin Topluma Hizmet ve Bilimsel Araştırma Niteliğinin Değerlendirilmesi Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(4), 775-786.
- Orhan, M. (2022). Popüler Bilim ile İlgili Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 174-196.
- Örnek, N., & Karamustafa, K. (2020). Turist Rehberliği Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analiz ile Değerlendirilmesi (1989-2019). *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 3(2), 115-138.
- Özgül, F., & Diker, G. (2017). Lisansüstü Eğitim Adaylarının Akademik Öz-Yeterlik ve Güdülenmelerinin Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Örneği). *Journal of Human Sciences*, 14(2), 2129-2139.
- Presti, A. L., Capone, V., Aversano, A., & Akkermans, J. (2022). Career Competencies and Career Success: on The Roles of Employability Activities and Academic Satisfaction During The School-To-Work Transition. *Journal of Career Development*, 49(1), 107-125.
- Salman, M., Ganie, S. A., & Saleem, I. (2020). The Concept of Competence: A Thematic Review and Discussion. *European Journal of Training and Development*, 44(6/7), 717-742.

- Saracaloğlu, A. S. (2008). Lisansüstü Öğrencilerin Akademik Güdülenme Düzeyleri, Araştırma Kaygıları ve Tutumları ile Araştırma Yeterlikleri Arasındaki İlişki. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 179-208.
- Sekin, S. (2008). Türkiye’de Ezberci Öğretim ve Nedenleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (18), 211-221.
- Sezgin, F., Kavgacı, H., & Kilinç, A. Ç. (2011). Türkiye’de eğitim yönetimi ve denetimi lisansüstü öğrencilerinin öz değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 161-169.
- Singh, A., & Jaykumar, P. (2019). On The Road to Consensus: Key Soft Skills Required for Youth Employment in The Service Sector. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 11(1), 10-24.
- Spencer, L. M., & Spencer, P. S. M. (2008). *Competence at Work Models for Superior Performance*. John Wiley & Sons.
- Sop, S. A., & Kozak, M. (2021). Araştırma Yöntemleri Bilgisinin Önemi: Turizm Alanına Yönelik Bir Gömülü Teori Çalışması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 32(2), 171-183.
- Şahin, E., Akdağ, G., Çakıcı, C. & Onur, N. (2018). Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dallarında Yayınlanan Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(Ek1), 30-41.
- Şan, İ. ve Boran, A. İ. (2013). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Bilimsel Tutum Düzeyleri: Malatya Örneği. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(3), 434-454.
- Şanlı, S. C., Erdem, A., & Unur, K. (2020). Lisansüstü Turizm Öğrencilerinin Akademik Güdülenme, Bilimsel Araştırma Özyeterlilik ve Araştırma Yapmaya Yönelik Kaygılarının Değerlendirilmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 405-425.
- Tafti, M.M., Mahmoudsalehi, M. & Amiri, M. (2017). Critical Success Factors, Challenges and Obstacles in Talent Management. *Industrial and Commercial Training*, 49(1), 15-21.
- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç., & Durmaz, M. (2018). Turizm Alanında Yiyecek ve İçecek ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 523-547.
- Tinoco-Giraldo, H., & García-Peñalvo, F. J. (2021). Evaluation of Competencies for Academic Internship Students. *XI Virtual Campus (JICV) IEEE*, 1-5.
- Tuononen, T., Parpala, A., & Lindblom-Ylänne, S. (2020). Complex Interrelations Between Academic Competences and Students’ Approaches to Learning-Mixed-Methods Study. *Journal of Further and Higher Education*, 44(8), 1080-1097.
- Turk, M. (2021). Academics’ Self-Assessment Regarding the Mastery of the Academic Profession Competencies. *Academia*, 23(24), 46-66.
- Twenge, J. M., & Campbell, S. M. (2008). Generational Differences in Psychological Traits and Their Impact on The Workplace. *Journal of Managerial Psychology*, 23(8), 862-877.
- Wakerkwa, D. A. P., Kristina, D., & Rochsantiningih, D. (2019). Students' Written Academic Competence and Difficulties in Writing Research Article for Publication. *ELS Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 2(3), 439-451.